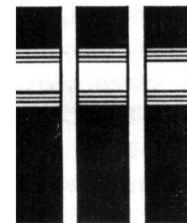

Vasváry Collection Newsletter

„Vixi, non inutilis”

Sándor János

A 150 éve született Beregi Oszkár Szegedre küldött amerikai levelei¹

1962-ben, a kilencedik Vásárhelyi Őszi Tárlaton, sok egyéb műtárgy mellett Tóth Sándor *Élet* című alkotása is látható volt. A 65×35 centiméteres rézdomborításon egy várandós anya előtt térdelő férfi látható, aki gyöngéd csókot lehel asszonya áldott terhére. Fél évvel a kiállítás bezárását követően a Tornyai János Múzeum címére kézbesítenek egy Tóth Sándor szobrászművésznek küldött levelezőlapot, melyet Beregi Oszkár adott föl, Kaliforniában. Mivel a művész szegedi lakos, a múzeum igazgatója továbbítja a lapot a címzett Kálvin téri lakására.

Tóth Sándor szobrászművész (1933–2019).
(Forrás: a Szeged folyóirat weboldala,
2018. április 27.)

A levél címzettje

Tóth Sándor 1933-ban született Miskolcon. Diplomáját 1959-ben szerezte meg a Magyar Képzőművészeti Főiskola szobrász szakán, ahol mestere Kisfaludi-Strobl Zsigmond volt. Önálló művészi életét Hódmezővásárhelyen kezdi meg, majd két esztendővel később Szegedre költözik és Tápai Antal oldalán, egyik megalapítója lesz a Tömörkény István Művészeti Gimnázium és Szakközépiskola képzőművészeti tagozatának. Miközben a szobrászat szakmai titkaira oktatja növendékeit, érdeklődése az éremművészet felé fordul. Tanítványok egész seregével kedvelteti meg „a tenyérnyi méretű szobrászat szépségeit.” Tóth Sándor a levelezőlap érkezése idején harminc esztendő.

¹ Tóth Sándor 2001-ben mutatta meg nekem a birtokában lévő leveleket. Az írásokat a 2019. április 28-án elhunyt művész családja feltehetően megőrizte. Írásom a 2001-ben, *Szegedben* közölt, Az „élet” hídja c. cikkem változata: [Szeged, 2001. november, 13. évf. 11. szám, pp. 25–30.](#) (Utolsó letöltés: 2026. március 19.)

A levélíró

A kaliforniai feladó, **Beregi Oszkár** a legjelentősebb magyar színészek egyike. A kitűnő művész 150 éve, 1876. január 24-én született Budapesten. A Nemzeti Színház színpadán 1899. szeptember 8-án lépett fel első ízben. Ekkor már érettségi vizsga, nyolc félévnyi egyetem, bölcsészkarai hallgatóság, egy évnyi önkéntesség, tisztí vizsga, a Színiakadémia, rövid vidéki és vígszínházi színészkedés van mögötte. A nemzeti színházi tagság mellett Pozsonyban és Szegeden is fellépett. A Tisza partján a század fordulóján Rómeó szerepében aratott nagy sikert. Szegedtől sohasem szakad el, s végleges külföldre távozásáig – 1945-ig – még számos alkalommal vendégszerepel a városban.

MÁRKUS EMILIA asszony harmadik, utolsóelőtti és BEREGI OSZKÁR ur
— a budapesti nemzeti színház tagjai — első vendégjátéka.

Főlemelt helyárak.

Újolyó szám 208.

S Z E G E D

VÁR O S I SZINHÁZ.

Vasárnap, 1900. évi április hó 29-kén,

Márkus Emília asszony utolsóelőtti és Beregi Oszkár ur első vendégjátékán!

ROMEO és JULIA.

Szomorujáték 5 felvonásban. Írta: Shakespeare. Fordította: Szász Károly.

SOMOGYI KÖNYVTÁR
P. 5430-
6-34182

Beregi Oszkár a Rómeó és Júlia erkélyjelenetében Tövölgyi Margittal (Keglovich Emil fotója; a szerző tulajdona)

*[A szegedi Rómeó és Júlia színlapja, 1900. április 29.](#)
(Forrás: Somogyi-könyvtár, Szeged)*

A szegedi kőszínház épülete, 1883 (Keglovich Emil fotója; a szerző tulajdona)

A fővárosban, a Nemzeti Színházban, a 19–20. század fordulóján a színjátszás felett megállt az idő. „*Süketfajdok uralkodnak itt. A lelketlen, különös, handabandázó, szavaló lények*” – írta Ady színjátszásunkról.² Ebbe az áporodott, megcsontosodott színészetbe vitt új életet Beregi a maga realista, a francia társalgási vígjátékok tapasztalatán csiszolódott színészetével. Tehetsége mellé a sors szerencsés külsőt is adott. Arányos alakja, szép feje, érdekes arca és kifejező, beszédes szeme volt. Hangja széles skálán, ércesen csengett. Nem csoda, hogy a századelőn, Budapesten fellépő **Isadora Duncan**³ táncművész lánggra lobbant a jóképű, tehetséges fiatal színész iránt. Csathó Kálmán,⁴ a Nemzeti Színház rendezője látta is őket együtt andalogni és később így írt erről:

„A Gellérthegy akkor még szórványosan beépített lejtőjén álló Batthyány-villa kertjében vettem észre őket. A kert egy csücske lenyúlik a Ménesi út és a Mányoki út sarkába, s ebben az akkor antik szobrokkal s egyéb régi faragott kövekkel díszített, mélyebben fekvő részben, ahová a felkanyarodó Ménesi útról kényelmesen be lehetett látni, pillantottam meg Oszkárt és Isadorát, amint a kissé elvadult kert gazos útjain andalogtak. [...] Évekkel később hallottam, amit Isadora, My Life című könyvében meg is írt, hogy nem akarván nyakába venni a házasság szent igáját, már jóval előbb elhatározta, hogy leányi ártatlanságát egy tüzes magyarnak fogja ajándékozni, s Pesten időzve egy szabad estéjén

² Budapesti Napló, 1905. október 16. A szerelem iskolája.

³ Isadora Duncan (San Francisco, 1877. máj. 26. – Nizza, 1927. szept. 14.) amerikai táncosnő, a táncművészet újtója.

⁴ Csathó Kálmán (Budapest, 1881. okt. 13. – 1964. febr. 4.) író, rendező.

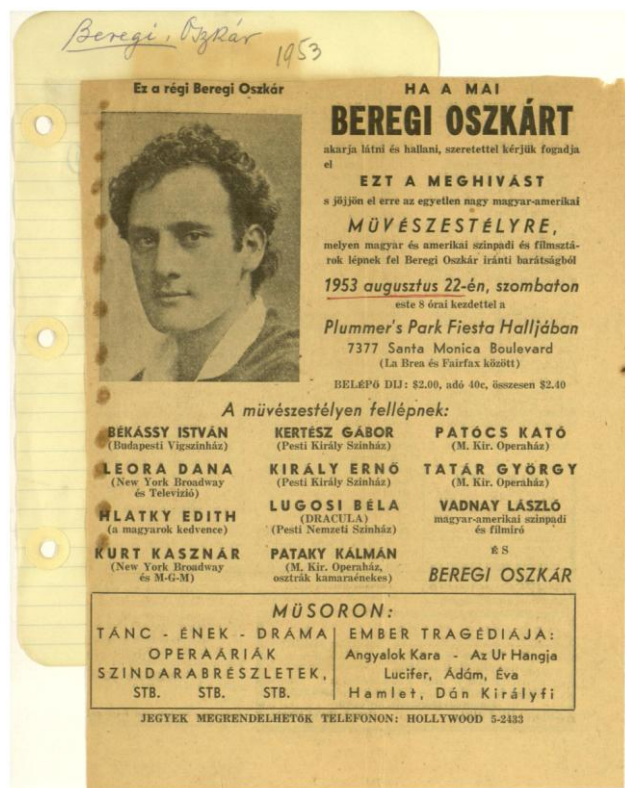
bevetődött a Nemzeti Színházba, ahol a Rómeót játszották. Beregi adta Rómeót [...] és Duncan őt választotta.”⁵

A pesti kaland azonban hamar véget ér. Isadora anyja és Elisabeth nővére hevesen ellenzi kapcsolatukat. „Kész botrány! Egész Budapest tud a komédiához fűződő viszonyodról! Még az újságok is erről írnak. Legfőbb ideje, Isadora, hogy ennek véget vess, különben befellegzett neked is, a karrierednek is.”⁶ Beregiben gyorsan kialszik a szenvedély tüze. A színész magánéletét is szerepe szerint éli. Már lejátszotta Rómeó szerepét, és a Nemzeti színpadán Marcus Antoniusra készül. Egy hadvezérhez pedig nem passzol a szerelmes ifjú figurája. Ezért a szép táncművésznő helyett ismét a szakmára koncentrálnak.

Beregi nem csak küllemével, tehetségével is sikert arat, mert 1906-ban a világhírű rendező, Max Reinhardt⁷ meghívja társulatába. Néhány esztendő elteltével újra visszatér a Nemzeti kötelékébe, ahol

utolsó nagy sikere 1917-ben Herczeg Ferenc⁸ *Árva László király* című szomorújátékának címszerepe. Partnere Hunyadi László szerepében az a Lugosi Béla, aki később a hollywoodi filmekben Drakulaként riogatja a nézőket.

Az első világháború után baloldali nézetei miatt távoznia kell az ország első színházából, s ekkor az utódállamok színházaiban lép fel. 1925-ben Amerikába utazik, majd hazatérte után vidéki színházak vendég-szereplője, miközben jelentős szerepeket alakít némafilmekben is. 1930-tól szinte valamennyi fővárosi színház színpadán megfordul, mígnem a zsidótörvény 1939-ben leparancsolja a világot jelentő deszkákról. A második világháború vége Szegeden éri. 1945-ben a Nemzeti ismét tagjai

[Lapkivágat, 1953](#) (Forrás: Vasváry-gyűjtemény, Somogyi-könyvtár, Szeged)

⁵ Beregi Oszkár. In: Csathó Kálmán: A régi Nemzeti Színház. Budapest, Magvető, 1960. p. 88.

⁶ Lever, Maurice: Isadora Duncan. Budapest, Európa, 2003. p. 128.

⁷ Max Reinhardt (Bécs, 1873. szept. 9. – New York, 1943. okt. 31.) osztrák-amerikai színész, rendező, színházújító, 1930-ig a berlini Deutsches Theater igazgatója. 1933-ban Amerikát választotta új hazájának.

⁸ Herczeg Ferenc (Versec, 1863. szept. 22. – Budapest, 1954. febr. 24.) író, színműíró.

sorába fogadja. Ám ő leányával és vejével, Pataky Kálmánnal,⁹ a világhírű énekessel Dél-Amerikába emigrál. 1955-ben átköltöznek az USA-ba, ahol élete végéig kisebb filmszerepeket vállal. A levelezőlap megírása idején Beregi 86 éves.

A levelezőlap

A postai levelezőlapot 1963. február 12-én, Hollywoodból adja postára Beregi.

„Kedves Művész, nagy gyönyörűséggel láttam a M.H.-ben az Ön »Élet« nevű rézdomborításának másolatát. Nagy elégtétellel láttam megörökítését annak az imádatos jelenetnek, amit nekem az első átkos világháború idején úgy kellett a Nemzeti Színház rendezője és két szerzője ellenére belopnom az »Idegen földön« című darab egyik jelenetébe. Ha többet akar akkori harcomról tudni, olvassa el Csathó Kálmán N.SZ.-ről írt két könyvének második kötetét a »hascsók«-ról. Nagyon lekötelezne, ha egy jobb produkciót küldene az »Élet«-ről és felhatalmazna, hogy írhaszak róla.

Nagyrabecsüléssel: Beregi Oszkár”

A kézíráson erős érzelmi hatás nyomai észlelhetők. Szinte bizonyos, hogy a lapot Beregi első indulatában írta, miután a *Magyar Hírekben*¹⁰ – ezt a lapot jelöli a színész M.H.-val – megpillantotta Tóth művének reprodukcióját. Erre utal az is, hogy ellentétben a későbbi, két zárt borítékban küldött írással, ez nyílt lapon érkezett.

Az *Idegen földön* című darabot a Nemzeti Színház 1915. február 26-án mutatta be, parádés szereposztásban. Az előadásban felvonul a színészek színe-java: Somlay Artúr, Ódry Árpád, Pethes Imre, Rajnai Gábor, Rózsahegyi Kálmán, Bartos Gyula, Alszegehy Irma, Váradi Aranka és természetesen

*Tóth Sándor: Élet
(Hernádi Oszkár fotója;
a szerző tulajdona)*

⁹ Beregi Lea (Berlin, 1910 – Budapest, 1996), Pataky Kálmán (Alsólendva, 1896. nov. 14. – Los Angeles, 1964. febr. 29.) operaénekes, a tenorszerepek nemzetközileg elismert megszólaltatója.

¹⁰ A Magyarok Világszövetsége lapja, főszerkesztő: Szántó Miklós, Budapesten a Lapkiadó Vállalat adta ki.

Beregi. A darab szerzője a színház két neves tagja: a Shakespeare-színész Ivánfi Jenő és Horváth Jenő, Molière tehetséges tolmácsolója. Az előbbi hős, az utóbbi kedélyes apa. Ők ketten jegyzik a Nemzeti első háborús drámáját. A történetről most ne essék szó, ír arról bőven Beregi második levelében, inkább nézzük az előadásban megtörtént, híres-hírhedt „hascsók” körüli bonyodalmat.

Csathó Kálmán – a darab rendezője – már idézett könyvében így írta le a történeteket:

„A darab Angliában játszódott. Beregi egy londoni gyárban dolgozó, katonaköteles mérnököt játszott benne, akit főnöke lányához titkos szerelem fűz. De kitörőben a háború, s a mérnököt a hazafiúi kötelesség hazahívja. A leány ekkor bevallja neki, hogy anyának érzi magát.

– Maradok! – szól erre a mérnök, s a függöny összecsapódik, s vége az első felvonásnak.

Bereginek nem tetszett ez a felvonásvég.

– Ez a szó itt súlytalan, kevés, üres! – mondta. Én itt egy játékot fogok csinálni, az majd sokkal szebben fejezi ki azt, amit nekem itt éreznem kell. Én meg fogom csókolni a lány hasát. [...]

– Megőrültél? Megcsókolni egy lány hasát a Nemzeti Színház színpadán? [...]

Ez volt azt hiszem az egyetlen játékötlet, amelyet előre, látatlanban letiltottam. Egy véleményen volt velem egyébként a két társszerző is. Oszkár a próbákon nem csinálta és nem is említette többé ezt. [...] A sajtófőpróbán azonban mégis megcsinálta. Ránézett hosszan a leányra, szeme megtelt könnyel, térdre ereszkedett, és mint egy szent szobra előtt, imára kulcsolva kezét, lassan előrehajolt, és egy áhítatos, szűzies csókot lehelt a teherbe ejtett nő hasára, egyetlen szót sem szólva.”¹¹

A botrány, amitől Csathó félt, nem tört ki. Beregi alakítását – beleértve a „hascsókot” is – a közönség és a sajtó egyaránt elfogadta. Ezt igazolják Sebestyén Károlynak a Budapesti Hírlapban, 1915. február 27-én megjelent sorai:

„...és Beregi Oszkár, akinek az izmoskarú és izmostehetségü német minden jelességét, minden hibáját, minden kitörését, minden szárnyaszegettségét szívesen elhittük.”

És ezt támasztja alá a Pesti Napló aznap megjelent kritikája is:

„Beregi Oszkár és Várady Aranka, az angol fiú és az angol leány szerepében olyan finomságokat produkáltak, hogy a kényesebb igényű publikumot is magukkal ragadták.”

Tóth Sándort meglepi az Amerikából érkezett levél. Nyomban utána néz a lexikonban a számára ismeretlen feladónak. S miután megtudja, hogy Beregi a magyar színházi élet milyen nagy hatású alakja volt, meghatódik a lelkes, dicsérő soroktól. Ne feledjük, a fiatal szobrászművészt még első

---

¹¹ Csathó i.m. p. 91.

önálló kiállítása előtt érte a messziről jött elismerés! Mielőtt azonban válaszolhatna Bereginék, légi postán megérkezik Los Angelesből az 1963. március 1-jén írt

első levél:

„Kedves Művésem a minden szép és jó Magyar eseményt regisztráló Magyar Hírek hódmezővásárhelyi művész kiállításáról beszámolásában láttam az Ön »Anyaság« művét. Művészi munkája nagy és öröndetes hatást gyakorolt rám. Fél évszázad után viszontláttam önmagamot beteljesedés formájában. Az első ostoba átkos öngyilkos »világháborúnak« nevezett öldöklés, (ami után még ostobább, gazabb, aljasabb, embertelenebbet indítottak ugyanazok a német fasiszta fejdadások, mert minden bűn újabb bűnöket produkál), 1915-ben egy Idegen földön című Ivánfi-Horváth darabban Csathó Kálmán rendezésében egy szerencsétlen német fiatallembert játszottam, akinek választania kellett aközött, hogy Angliából, ahol egy angol cégnél van alkalmazásban, haza menjen Németországba – gyilkolni v. maradjon teherbejuttat szerelme mellett. Ha a háború német győzelemmel végződik a »katonaszökevénynek« »régén rossz«. De a Sors másképp rendelte. És mi magyarok a németekkel tartunk és kitartottunk – végig – majdnem végünkig. De akit ver a sors keze, azt nagyon veri és másodszor is a németek mellé álltunk, amíg oda jutottunk, ahol ma vagyunk.”

Az eddigiekből is világosan látszik, hogy az idős művészt, a hajdani színházi pillanat újraélésénél jobban felzaklatja a második világháború ismét rátörő emléke. Mi történt hát Beregivel 1939 nyarat követően?

Mikor a második zsidótörvény leparancsolja a színpadról – ekkor már 63 éves –, fellépési lehetőséghez egyedül a Budapesti Izraelita Hitközség kezelésében működő OMIKE¹² Művész Akció keretében jut. Az OMIKE társulata a színpadról letiltott zsidó származású színészeket, énekeseket, írókat tömörítette. A társulat tagjaként, 1941-ben Molnár Ferenc *Marsall* című darabjának San Friano szerepében, Aczél György, a Kádár-korszak kultúr-mindenhatója is színpadra lépett.

A hitközségnek három terem állt rendelkezésére. A Hollán utcában zenei produkciókat; a Bethlen téren vegyes műsorokat; a Goldmark teremben pedig, prózai előadásokat mutattak be. Ez utóbbi helyen lépett fel Beregi, neves szerzők drámáinak főszerepeiben. Madách drámájában, a *Mózes*ben a címszerepet játszotta. Alakításáról megmaradt egy nézői vélemény. *„Beregi Oszkár alakítása nemcsak felejthetetlen élmény, nemcsak tökéletes művészi teljesítmény, hanem egy nagy emberi tett, az emberfeletti megértés és megértés visszaadása. Beregi élővé tett egy eszmét, egy bibliai elérhetetlenség és elképzelés isteni magasságba sugárzó fogalmat”* – írta egy ismeretlen néző. Beregi és művészársai

---

¹² Országos Magyar Izraelita Kulturális Egyesület

OMIKE-beli tevékenységéről egy alig ismert kiadvány, a *Színház az árnyékban* című könyv közöl adatokat. Füzesi Róbert műve a Ko-Libri Könyvkiadónál jelent meg 1990-ben.

Miközben Pesten játszik, egy alkalommal, 1940. június 9-én a szegedi izraelita hitközség dísztermében is szerepel. Az *Eleven Újság* című előadóesten partnerei közt találjuk Szép Ernő és Zsolt Béla írókat, valamint a Szegeden jól ismert Harsányi Miklós színművészt.¹³

Amikor egyre fenyegetőbbé válik körülötte a világ, Beregi vejéhez, a világhírű énekes Pataky Kálmánhoz költözik, az Andrassy út 105-ös ház második emeletére. Pataky még 1929-ben ismerte meg leendő apósát, amikor meghívást kapott Salzburgba, hogy énekelje el Don Ottavio szerepét. A Mozart opera szerepére Bécsben készült, ott ismerkedett meg Beregi leányával Leával, akit két év múlva feleségül is vett. Az 1944-es német megszállás után azonban még Pataky lakása sem bizonyul Beregi számára biztonságosnak, ezért a család kalandos körülmények között elhagyja Pestet. Az izgalmas menekülésről Beregi Oszkár így emlékezik meg papírra vetett önéletrajzában.

„Elmenekültem szülővárosomból repülő-ezredesi uniformisban, hivatalos állami autón, Majoros János repülőkapitány volt a megszőktető sofőröm, és az elbolondított magyar és német náci katonák nem vették észre, hogy a szakállas, bajuszos ezredesi maszkban a színész Beregi szökik ki Pestről. [...] Kijutottunk a kölcsönkapott állami autón a Monor melletti községbe, ahol lányom és a katolikus és unitárius vérből született igazi keresztény magyar nemes vőm, désfalvi Pataky Kálmán osztrák kamaraénekes, a francia becsületrend tisztje, a budapesti Opera tiszteletbeli tagja, szolgálaton kívüli tüzérfőhadnagy, ki állami színházi tagsága dacára nem tette le a kötelező hűségesküt Szálásira, a község legszélén 35000 pengő készpénzért egy negyedét sem érő kertés parasztházat vett meg, hogy oda elbújhassunk, ”¹⁴

A fentiek ismeretében nincs min csodálkozni, hogy az idős művészt felzaklatták a múlt emlékképei. De térjünk vissza a levélre, melyben Beregi most már csak Tóth Sándor műalkotásával foglalkozik.

„A maga műve remekmű. Minden apának, anyának glorifikálása. Ez az utód megszületése előtti apai-anyai gondolat különbözteti meg az embert az állattól. Ennek a Maga Anyaság, Élet, Jövő, Teremtés,

¹³ Harsányi (Hesser) Miklós (1894–1944) színész. Szegeden Almásy Endre társulatában játszott 1916–18-ban; Andor Zsigmond igazgatása alatt főrendező 1924 és 1926 között. Szép Ernő (1884–1953) író. Zsolt Béla (1895–1949) író.

¹⁴ A visszaemlékezést 1978-ban a *Népszava* egyik júliusi száma közölte. Lehetséges, hogy Majoros János tartalékos repülőkapitány azonos a MALÉRT Pécs–Budapest járatát 1949. január 4-én Münchenbe térítő Majoros Jánossal?

Szeretet vagy bárminek nevezett műve minden ember legtisztább, legszentebb szobája falán ott kellene díszelnie. A Magyar Hírek reprodukcióján 87 éves szememmel nem tudtam meglátni, mi van a leendő anyának az arcán? Boldogság? A jövő élet öröme? Aggodalom? Várakozás? Hogy az apa arckifejezése nem látható, kitűnő. Hol van az a művész, aki az apa ezer érzését, gondolatát ki tudja fejezni? Laokoón és fiai arcán se merte a művész a borzalmas fájdalmat kifejezni, amit az óriási kígyók marása okoz és csak sóhajtatja a Laokoón családot. Ki tudná fejezni az érzelmeket, amik az apajelölt lelkét eltöltik, amikor először hallja meg születendő gyermeke szívdobogását. Köszönöm Önnek az örömet, hogy láthattam a félszázad előtti gondolatoknak – érzéseimnek a beteljesedését. – Az Ön műve minden kitüntetést megérdemel és sok-sok reprodukciót. Jó egészséget, jó munkát kívánok és köszönöm feleségének, hogy Önt nem csak gyermekcsinálásra, de remekművekre is inspirálta. Mindhármuk szentháromságának minden szépet, jót kívánok

Beregi Oszkár 1963. III. 1.”

Tóth Sándort bármennyire is meghatják Beregi műelemzéssel felérő sorai, a két művész között nem alakul ki levelezés. Ennek oka – feltehetően – a két ember életkora közötti másfél generációnyi különbség, no meg a kor, amelyben a szocialista hatalom gyanakodva és rosszállással figyel minden vasfüggönyön átnyúló kapcsolatot. Kivált, ha az egy Amerikába emigrált magyart érint. Ráadásul Tóth Sándor az 1956-os forradalomban a Képzőművészeti Főiskola forradalmi bizottságának a tagja volt. Azóta pedig még csak hét év telt el! Még nem csitultak el a megtorlások. Ennek ellenére – minden illúzió nélkül – a szobrászművész egy évvel Beregi levelét követően, meghívja első önálló kiállítására az idős színészt. 1964 júliusában a meghívásra Hollywoodból, légipostán megérkezik a rövid

második levél:

„Kedves Művészem, köszönöm a kiállításra való meghívást. Sajnos csak rövid idő választ el 89-ik sz.n.-től és gyermekeim iránti kötelességem, hogy vigyázzak egészségemre és így csak gondolatban járok hazai tájakra.

Gyönyörködtem a meghívó gazdagságában, a képmelléletekben és kívánok megértést és sok-sok zavartalan sikert.

Élettársát és Önt szeretettel köszönti

1964 július hava

Beregi Oszkár”

A pátriárka korú művészt ekkor ismét hatalmukba kerítik az emlékek, és a levélpapír másik oldalán még kiegészíti udvarias sorait.

„A szegedi színészkollegákat szeretettel köszöntöm. Amikor 1945-ben a fasiszta rablógyilkosok elől menekültem, az ő színészelődeik adtak munkát és kenyeret. Ha van nekik fölösleges színlapjuk vagy újságcikkük ebből a korból, amiből rólam vagy a vőmről Pataky Kálmánról mint kamaraénekesről vagy lányomról (mert 1945-ben mindhárman szerepeltünk a szegedi színházban) nagyon szépen megköszönöm.

B.”

Hogyan kerültek Beregiék Szegedre?

A Délmagyarország 1945. január 11-ei számának 3. oldalán vastag betűs cím hirdeti: *Beregi Oszkár és Pataky Kálmán Szegedre érkezett.* Jöttük dr. Pálffy György helyettes polgármesternek köszönhető, aki Kecskeméten lelt a háromtagú családra.¹⁵

Beregiék heteken át két tűz között éltek Monor melletti kis parasztházukban. Állandó légítámadások és ágyútűz tombolt körülöttük. Végül menekülniük kellett. Így jutottak a „hírös város”-ba, ahol a szerencse összehozta őket a szegedi kultúratanácsnokkal. Tizenkét óra utazás után érkeztek Szegedre, átmeneti kabátban, egy ruhában és cipőben.

„Ez maradt meg mindabból, amit 23 év alatt összeénekeltem – mondja Pataky, de arckifejezése bizakodó, derűs. – Fő, hogy az életünk megmaradt.”

A háromtagú család nyomban bekapcsolódik a szegedi színház életébe. Beregi 1945. január 24-én lép először színre Zilahy *Tűzmadár* című drámájának főszerepében. A darabot rendezőként is ő jegyzi. A nagysikerű bemutató színészgárdájából is kiemelkedett és „sok tehetséget árult el a fiatal *Bucsezán Ilona Marietta nehéz szerepében.*” A név Bányász Ilonát, a későbbi kedvelt szegedi színésznőt rejti.

A háború utáni 100. előadás fényét Pataky fellépése adja február 10-én. *A mosoly országában* Szu Csongot énekli, partnere Radnóthy Éva. Az operett háttérfüggönyét Vinkler László (1912–1980) festőművész, a Szegedi Tanárképző Főiskola későbbi Rajz és Művészeti Tanszékének vezetője festette. Az operett betétszámaként kirobbanó sikert aratott egy akrobatikus tánckettős. A pár férfitagja Markos József (1912–1987) később Alfonzó néven lett az ország kedvence.

---

¹⁵ Feltehetően feleségétől, Radnóthy Éva (Budapest, 1907. jan. 1. – Szeged, 1977. nov. 29.) színésznőtől, a szegedi színház primadonnájától tudott hollétükről.

